

Franckesche Stiftungen zu Halle

Memoria Theologorum Wirtembergensium Resuscitata, h.e. Biographia Præcipvorvm Virorum, qui à tempore Reformationis usque ad hanc nostram ætatem ...

Accessit Elenchus Scriptorum tum editorum, tum in Manuscriptis latentium cum
Supplementis atque Indicibus necessariis

Quibus Historia Ecclesiastica Wirtembergiæ Et Montispeligiardi, Productis Diversorum
Theologorum Joh. Brentii, Val. Vannii, Martini Frechti, Ægidii Hunnii, Joh. Assumi, Andr.
Osiandri, &c. literis ...

Fischlin, Ludwig Melchior

Ulmæ, Anno M.DCC.X.

VD18 90845404

De Reformatione Wirtembergiæ.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-216299](#)

que, cujus mentio semel facta est in hac relatione, patriâ fuit Wirtembergicus, sed Minister Ecclesiæ Reutlingensis, qui militis habitu indutus sæpius ad B. Lutherum in Saxoniam excurrit, ejusque sententiam in rebus gravioribus exquisivit. vid. Jac. Frischlini *Carmen Seculare* p. m. Ex quibus omnibus planum est, nonnullos Sueviæ Theologos cum B. Luthero in gravioribus omninô sensisse, in minoribus verò vel dubios hæsisse, vel ad Cinglianorum opinionem aliquatenus inclinasse, neque tamen ideò pro Cinglianis habendos esse. Hæc per anticipationem à nobis huc relata sunt, ut quæ de Samio adduximus aliorum exemplis illustrarentur. Pergimus nunc ad reformationem Wirtembergiæ ipsam,

De Reformatione Wirtembergiæ.

S. 4.

An. 1535. **U**LRICUS Dux Wirtembergiæ, diu ante cum in aulâ Hassiacâ viveret, Evangelicæ doctrinæ amore & Lutheri æstimatione imbui cœperat, Hartmuthi Cronbergii conversatione excitatus. Postea Ulricus in comitatu Landgravii, Anno 1529. Marpurgum profectus, Lutherum vidit, & inde amare, admirari & ut Heröem æstimare cepit. Restitutus An 1534. in Ducatum suum, nihil prius habuit, quàm religionis curam. Usus autem est ad ministris Erhardo Snepfio, Marpurgensi tunc Professore,

fessor
stanti
Mat
Valer
stes fu
sis.

1535
prima
bita f
ordin
dole a
mam
lum d
unſ l
Sacer
bund
trium
sterior
Ducat
tes ad
tem in
choru
est, u
aut al
privat
summ
ctum
perma
bus q
dignat
lem Jo
pam &

fessore, à Landgravio, & Ambrosio Blaurero, à Constantiensibus, Johanne Brentio ab Hallensibus, Matthæo Aulbero, à Reutlingensibus, & postremo Valentino Vannio, qui Stuttgardia postea Ecclesiastes fuit, à Georgio Marchione Brandenburgico missis. Missificatio abrogata fuit Anno 1535. festo purificationis. Tubingæ An. 1535. prima Concio Evangelica à Blaurero habita fuit d. 2. Sept. Waiblingæ ab Erhardo Snepfio ordinatus est Leonhardus (non Erhardus uti mendose apud Seckend. legitur,) Wernerus, cum primam ibi haberet concionem, & cœtus hymnum illud de justificatione per fidem: *Es ist das Heyl uns kommen her.* cantaret, expuerunt Pontificii Sacerdotes & Diaconi veteres, temploque indignabundi exierunt. Wenero successit Oseas Hala, vir trium linguarum doctissimus. Secuta est Monasteriorum mutatio & novæ regulæ. Monasteria Ducatus sedecim erant (hodie 14.) quorum Abbates ad comitia provinciae vocari solebant. Cum autem in iis (verba sunt Crusii,) magnus esset Monachorum numerus, cum illis hoc à Principe actum est, ut aut Ecclesiæ docendo Evangelio inservirent, aut aliò locorum se conferrent cum bonis suis, aut privatim agerent, ubi placeret, aliquam pecuniæ summam ex redditibus Monasterii ad victum & amictum accepturi. Regulæ personis in Monasterio permanere volentibus præscriptæ, Herrenalbensibus quidem (quod Monasterium magnæ præ aliis dignationis erat,) d. 6. Jul. Anno 1535. per nobilem Joann. Frider. Thumm, Kircho-Teccæ Satrapam & Erhardum Snepfium Principis legatos tradi-

tæ, erant sequentes : Legerent suis horis S. literas : Psalmos canerent : Cœnam Domini sub utrâque specie perciperent, missas omitterent : Confessionem auricularem tollerent : pro cucullis aliâ veste honestâ uterentur, honesta opificia exercerent, conscientias non onerarent. Moniales verbum Dei audirent. Nullos amplius monasticam vitam acturos recipere, vid. Cruf. Annal. Suev. P. III. Libr. XI. p. 627. & Seckendorff. Lutheran. Hist. P. III. p. m. 123. Harum conditionum alii aliam accepere, & quos privatim vivere juvabat, in singulos annos singuli 40. florenis donati sunt : Laicis fratribus, qui uxores ducebant, quotannis 25. decreti. Abbas Hirsaugiensis Joannes, solus in eo Monasterio permanens & privatus agens 400. florenos ex redditibus ejus accipiebat ; Murhartensis Abbas, Martinus, favore nobilium ibi relictus est cum Priore Thomâ Carlino, præfecturam gerens habitu suo. (vid. Cruf. loc. cit.) de cætero conventu & Abbatia destitutus. Sed & Blabyrensis Abbas, ut in Manuscripto inveni, cum lex Conventualibus religioni Lutheranae manus dedit. E Bebenhusano Cœnobio cum aliis egressus est Johannes Mendlinus, Ordinis Prior, factus postea Professor Dialectices in Academia Tubingensi publicus. Ex Adelbergensi Abbas ipse Leonhardus Dyrrius de Zell, sinceriores doctrinam est amplexus & An. 1538. vitâ functus Ex Anhusano Johannes Agricola, è pago Alpestri Gerstetten natus, qui Anno 1522. electus fuerat in Abbatem, uxorem duxit, quâ cum usque ad finem mortalis vitæ suæ in Bolheymenti pago inter homines agrestes (accepto annuo penso,) vixit & in templo Parochiali deinceps

deim
ob c
reip
max
gog
rit.
apri
tus
abje
Bru
cken
étrin
suos
splen
litera
Binc
teâ A
bron
stea
stris
Phil
men
pori
lius
Casp
P. I.
jor,
obiit
ravit
bate
scere
voca

deinceps humatus est, quem Caspar Bruschius eam ob causam valdè traducit, quod nomine, patriâ & reipsâ verè fuerit rusticus; literarum & literatorum maximus osor; qui suis etiam juvenibus nec Pædagogum alere, nec quicquam librorum emere voluerit. Sed hæc quantum valeant à Pontificio dicta, in aprico est. Idem Bruschius reliquos ejus conventus Monachos partim Monasticæ professionis veste abjectâ ad alia sese studia contulisse testatur. vid. Brusch. Chronol. Monast. German. fol. 2. E Denckendorffensi, Ulricus Fehleyßen, præpositus doctrinæ Evangelii favit, (D. Heermannno teste) inter suos nominatissimus, prudentiâ, rerum usu, vitæ splendore & liberalitate domi & foris conspicuus, literarum & literatorum fautor egregius, vid. Or. Bindero hab. p. m. 11. Ex Alpirspacensi jam antea Ambrosius Blaurerus secessum fecerat. E Maulbronnensi Valentinus Vannius jam Anno 1525. postea verò Jacobus Schropppius, & Joh. Epplinus nostris accessere. Herren-Albenensis autem Abbas, Philippus Degen, de quo P. I. p. 63. regulas suprâ memoratas admisit jam An. 1535. & deinceps temporibus Christophori Abbatiam retenuit, atque illius permisso matrimonium iniit, avus ex filiâ factus, Casparis Lucii, Abbatis Evangelici Alpirspacensis, P. I. p. nobis laudati. Ipse octuagenario fortè major, rude donatus, Tubingæ, d. 5. April. 1591. obiit, cui J. G. Sigwartus D. & Prot. Theol. parentavit. vid. Cruf. Annal. P. III. p. 842. Reliqui Abbates loco cedere, quàm conditionibus istis acquiescere maluerunt. Solus Zwifaltensis Dûcem in jus vocavit & causam suam coram Ferdinando Rege

(B)

strenuè

strenuè egit, uti Bruschiuss refert. (a) Enimverò in-
tercessione potius Romani Regis, quàm justitiâ causæ
reformationem avertit Zwifaltensis, aliquot aureo-
rum millia Duci Ulrico per transactionem pendere
adactus; conf. Cruf. l. c. p. 628. De cætero quia
Ducatus erat amplus & jam tùm oppida majora nu-
merabat quadraginta octo; minutiora, muris ta-
men cincta, quatuordecim; pagos quadringentos,
(quorum omnium tamen numerus usque in hunc
diem temporis successu insigniter crevit,) ideòque
magna fuit prædicatorum Evangelii penuria & as-
sumti ab initio parum digni calumniis occasionem
præbuerunt. Plebs in universum sub veteri super-
stitione ita tractata erat, ut planè rudis omnium reli-
gionis capitum esset, adeòque informationem agrè
tusciperet & multi ad ritus illos externos, quibus sa-
cra pristina constabant, ut ad consueta, respicere cœ-
perunt. (vid. Seckend l. c. p. 123.) Hinc severio-
ribus uti cepit mediis Princeps. Anno quippe 1536.
d. 8. Maji, simulacra sanctorum Stuttgardiæ è tem-
plis remota sunt. Die Lunæ verò post festum Pen-
tecostes decretum in foro Stuttgardiæ pronuntiatur
& in omnem ditionem emissum est hujus tenoris:
1. Ne quis infectetur Evangelicas ex verbo Dei con-
ciones. 2. Quisque singulis diebus Dominicis &
festis ad conciones accedat: eodem mittat suam fa-
miliam, saltem semel in die. Qui neglexerit, pri-
mò unum florenum mulctæ loco pendat; qui secun-
dò, duos. Qui mulctam solvere non poterit; is
quatrduum pane & aquâ pascitur in carcere. 3. Ne-
mo aliò evagetur ob Missas audiendas, sub poenâ
modò

(a) *Chronol. Monast. apud Seckendorff. l. c.*